

Intervjuaren: - Ja, här sitter vi Werner Ericsson och jag för att prata litet om dina minnen från din tid som folk-rörelsearbetare och då särskilt de minnen som anknyter till böcker och bibliotek. Jag tänkte att du skulle berätta litet om dig själv och sen om bygden och människorna som bildade bakgrunden till ditt arbete med böcker och bibliotek.

W.E. - Ja, som sagt så heter jag Werner Ericsson och har hela mitt liv arbetat inom blockstensindustrin och i huvudsak i en liten by som heter Gylsboda och som är belägen i före detta Örkeneds kommun.

- Ända sedan 1890-talet fanns där en stenindustri, som numera är nedlagd. Före första världskriget så fanns det mellan 400-500 anställda där. I dag ligger byn nästan öde.

- Stenindustrin var också den största och mest dominerande industrin i bygden vid den här tiden, år 1928, när jag började i stenberget. Det fanns en viss sågverksindustri, och många av dessa sågverk låg litet varstans ute i byarna. Självhushållets tid hade ännu inte riktigt försvunnit och jag har på senare år reflekterat över, att det var mera utbrett och dominerande än vad man själv vid den aktuella tiden upplevde det. Det självförsörjande jordbruket var ju ganska utbrett, och många stenarbetare ägde småbruk, som de, eller rättare sagt hustrun skötte när mannen var i arbete i stenberget.

- Stenarbetet var tungt, och vi arbetade 48 timmar i veckan. De flesta arbetskamraterna var från bygden, och de var söner till tidigare stenarbetare. I flera fall arbetade alltså deras fäder i stenberget. Några av dem var veteraner i det fackliga arbetet och hade under hårt motstånd kämpat för arbetarnas intressen. Som ung högaktade man dessa människor. Man kände att de behövde hjälp och stöd, inte minst på grund av den slöhet och likgiltighet som det stora flertalet arbetare visade gentemot de fackliga strävandena. Man var inte tillräckligt kunnig för att inse behovet av en facklig sammanslutning. Och det var svårt för arbetarna att kunna hävda sig i diskussionerna och resonemangen eller vid löneförhandlingarna mot en skolad och utbildad arbetsgivare.

- Det kan också noteras att fotbollsintresset det var ganska dominerande i bygden och redan på 30-talet så bildades det här en idrottsförening, som samlade många medlemmar.

Intervjuaren: - Jag tänkte du skulle berätta litet grand om när du först på allvar mötte boken och kom att värdesätta den. Hade boken någon betydelse i hemmet eller i skolan eller vad var det som fick dig att intressera dig för studier och studieverksamhet och sådant?

W.E. - Ja, i hemmet fanns ju inga böcker. Jag kom i kontakt med litteraturen inom nykterhetsrörelsen. Där hade vi våra litteraturaftnar. Där deklamerades Fröding och Dan Andersson och själv fick jag ibland i uppdrag att göra en biografi över någon författare. På det sättet blev jag intresserad av litteraturen.

- Jag kan i detta sammanhang nämna att speciellt Rydbergs dikt Grottesången hade en enorm betydelse för min politiska uppfattning, och jag tyckte att den gav en bild av den industriella klasskampen, som grep mig hårt.

- Och jag kan berätta, att jag minns hur den gamle arbetarkampen kom med på ett av nykterhetsföreningens möten och läste Anna Maria Lenngrens Porträtterna. Han var en ypperlig deklamator.

- Så hade vi en föreläsningsförening, och där var föreläsningar i litteraturhistoria. Dit kom ibland författare och föreläste om sina arbeten. Jag minns särskilt Nils Ludvig (Olsson), som var en fin föreläsare.

I. - Annars var det väl främst fackföreningen, som gjorde att studiecirkelar bildades och att det så småningom kom att bli ett litet ABF-bibliotek här i byn Gylsboda ?

W.E. - Det var framför allt att man kände ett stort behov av att få veta mera om samhället och hur man skulle kunna få en aktiv fackförening, som man kämpade för. Hemmet och skolan gav inte många litterära impulser. Skolan var snörrakt inriktad och saknade variationer och nyanser.

- Inom stenindustrin här på platsen bildades här 1928 en studiecirkel i Aritmetik, som det så lärt står på den gamla årsrapporten. Det var själv grunden till startandet av den bildningsverksamhet, som sedan skulle blomstra på den här lilla orten.

- Vi studerade bl.a. kommunalkunskap och socialismens historia, esperanto och kooperationen. Föreningskunskap var också ett dominerande ämne. Man behövde ju folk, som kunde skriva protokoll och leda möten. Just omkring denna studiecirkelverksamhet så startade då år 1931 ett studiecirkelbibliotek, som det kallades på den tiden. Där skulle studiecirkelarnas litteratur samlas upp och utnyttjas av andra och flera som ville studera.

- Så bildades då år 1933 en ABF-avdelning, som skulle bedriva studiecirkelverksamhet och biblioteksverksamhet.

Vi började mycket blygsamt. Det första året köpte vi böcker för 96 kronor. På den tiden fanns det ett slags statsbidrag. Men man fick inte detta statsbidrag kontant, utan man fick en anvisning och så skulle man köpa böcker på denna anvisning, som i sin tur skulle granskas av bibliotekskonsulenter. På det sättet fick man dessa anslag.

I. - Kunde man få medel från andra håll också eller var det bara detta man hade att förlita sig till ?

W.E. - Ja, redan första året fick vi ett landstingsbidrag på 50 kronor och framdeles så fick vi anslag från fackföreningarna och arbetarkommunen och också från andra håll. Enskilda bidrag ibland och så hade vi medlemsavgifter.

Intervjuaren: - Hur stora var dom?

W.E. - Ja, det var visst 50 öre om året, så det blev inte många medel av dom.

I. - Företaget som ni arbetade hos, var inte dom intresserade av att ni läste och studerade?

W.E. - Nej, det kan man inte säga. Vi ansökte en gång om ett anslag på 25 kronor, men vi fick en skrivelse tillbaka, att på grund av de dåliga konjunkturerna så kunde man inte bevilja något anslag. Det var i mitten på 30-talet. Och vid samma tidpunkt ungefär ansökte vi om ett bidrag från kommunen, men det blev med övervägande majoritet avslaget av kommunalfullmäktige. Vi hade ansökt om 25 kronor.

I. - Jag har här första redogörelsen, som ni skickade in till Arbetarnas bildningsförbund för studiecirkelbibliotek nr. 1117 i Gylsboda och här står litet om er verksamhet. Du kanske kan berätta litet om hur många låntagare ni hade, hur många böcker som fanns under det året och om era öppettider och så vidare.

W.E. - Ja vi hade 18 band som vi redovisade första året och det var 20 låntagare och 58 hemlån. Och biblioteket hade redan från början fasta öppettider. Det var ett villkor för att vi skulle få landstings- och statsbidrag. Men det blev bara en långsam och succesiv ökning av verksamheten. År 1936 köpte vi böcker för 123 kronor och 75 öre. Då hade böckernas antal ökat till 143. Hemlånen för facklitteratur var 85 och för skönlitteratur var det 610. Men vi hade hela 83 låntagare, och det kan kanske inte betraktas som dåligt med hänsyn till de omständigheter som förelåg.

I. - Kommer du ihåg några böcker som ni köpte under de första åren, vilka författare man hade och vilka ämnen?

W.E. - Ja, det gör man visst för dom böckerna har man väl bevarat i sitt minne. Vi köpte t.ex. Ivar Lo Johanssons Kungsgatan, B.Traven, Diktatur, Alva och Gunnar Myrdals bok Kris i befolkningsfrågan, som var aktuell i början på 30-talet. Jan Fridegårds En natt i juli och Stilla flyter Don som ju är en klassiker i dag. Vi köpte Harry Martinsens Nässlorna blomma, som för oss här på orten hade ett rent lokalt intresse, eftersom Harry Martinsens hade bott här i byn som barn. Vi köpte Vikstens Storm över niporna o.s.v. o.s.v. Det var en blandning av facklitteratur och skönlitteratur, fastän skönlitteraturen av naturliga skäl dominerade. Den facklitteratur som vi hade i biblioteket hade ju i huvudsak kommit dit med anledning av de studier som cirklarna bedrev. Vi valde böcker med hänsyn till vad vi trodde traktens folk var intresserade av att läsa. Våra resurser var mycket begränsade och därför var vi mycket noga med urvalet. Vår personliga kännedom om litteratur var ju ganska dålig, men vi tänkte mest på behovet av själva kunskapstilläggnelsen, men också samtidigt på den

socialt inriktade skönlitteraturen. Vi ansåg inte att biblioteket i första hand skulle bjuda ut ren förströ-
elselitteratur.

I. - Hade ni någon fast bibliotekarie eller hjälptes ni
åt att sköta biblioteket ?

W.E. - Ja, vi tillsatte en bibliotekarie, som skötte bib-
lioteket och som utförde inköpen av böckerna, men styrel-
sen byttes till att ha biblioteket öppet på de tider som
vi hade fastställt.

I. - Hjälptes ni åt att bestämma böcker och hur gick bok-
urvalet tillväga? Hade ni boklistor och annat att titta
efter?

W.E. - Ja, vi fick bokkataloger från bokförlagen. Sen skickade
ABF ut boklistor, som vi hade till vårt förfogande.

I. - Jag ser här en tidskrift som heter Bokstugan, där man
recenserade böcker. Var det sådant ni använde som förslag ?

W.E. - Ja, vi hade den tidskriften Bokstugan, som utgavs av
ABF och IOGT gemensamt med redaktör Oskar Olsson som ansvarig
utgivare. Han var ju en känd nykterhetskämpe och riksdags-
man och kallades för Olsson med skägget och han var en popu-
lär föreläsare. Och i förbigående sagt så var han den som
var upphovet till studiecirkeln i det här landet, som fick
så stor betydelse inom folkbildningsrörelsen.
- Sen hade vi en egen tidning ett internt organ, ABF:s tid-
ning, som också var som vägledning när det gällde bokinköp
och med kulturell information och artiklar om folkbildnings-
verksamheten.

I. - Någon bokhandel fanns det väl inte på orten vid den här
tiden?

W.E. - Nej, det fanns det inte.

I. - Så den enda möjligheten att komma i kontakt med böcker
var via dom små bibliotek, som växte upp ute i byarna.

W.E. - Ja, vi hade ett bibliotek inom IOGT i Lönsboda, som
var betydligt större och också äldre än ABF-biblioteket.
Det var många stenarbetare härifrån orten som lånade böcker
där. De hade en större sortering och hade arbetat längre.

I. - Kom det folk utifrån, från andra byar till detta biblio-
teket och kom det folk utanför fackföreningen och studie-
cirkelarna som lånade ?

W.E. - Ja, det är klart att det var naturligtvis i huvudsak
ortsbefolkningen som lånade böcker, men biblioteket skulle
ju vara öppet för alla så vem som helst fick låna och det
var rätt ofta som det kom folk utifrån bygden och lånade
böcker. Det var ju många lantbrukare och andra som bodde i
byarna söder om Gylsboda, som lånade böcker i biblioteket.

intervjuaren: - Några barnböcker fanns det väl inte på den tiden?

W.E. - Vi hade aldrig ens en tanke på att det skulle finnas barnböcker i biblioteket.

I. - Hade ni böcker med speciella ämnen för kvinnliga låntagare om hem och hushåll t. ex.?

W.E. - Inte i början, det hade vi inte. Men fram emot 40-talet så kommer jag ihåg att vi hade en studiecirkel i Hem och hushåll, som var mycket aktiv. När den studiecirkeln skulle ha sin avslutning så hade vi en föreläsningsserie här på två dagar, där författaren Marta Lejon från Källered höll, jag tror det var, fyra föreläsningar. Och det var egentligen en stor händelse i den här byns historia. Det var den första föreläsningen, som jag minns att vi hade i Gylsboda och den var mycket välbesökt och lyckad.

I. - Skaffade ni kanske sen litet litteratur i ämnet också som inspiration av det här besöket ?

W.E. - Ja, det var väl ingen annan litteratur än den som tillföll biblioteket med anledning av dom grundböcker, som man hade studerat i cirkeln. Jag vill inte minnas att vi gjorde någon särskild aktion för detta ämnet.

I. - Gjorde ni annars någon medveten strävan i att sprida information om biblioteket, satte upp affischer och berättade på arbetsplatserna älier så?

W.E. - Någon utåtriktad verksamhet eller propaganda för biblioteket bedrevs till en början inte. Det är klart att man satte upp anslag om öppethållande på arbetsplatserna, men däremot så bedrevs det en mera intensiv agitation för anslutning till studiecirkeln, vilket vi som hade startat verksamheten ansåg närapå viktigare än själva biblioteket, åtminstone till en början. Dels var ju våra medel att köpa böcker för så begränsade, att vi ansåg att det var viktigare med studiecirkelverksamheten, dels kunde vi på det sättet komplettera bokbeståndet fortare i biblioteket.

I. - Jag kan se här i ett protokoll att ni hade köpt 25 st. affischer. Om dessa möjligen skulle användas att sätta upp på arbetsplatserna?

W.E. - Ja, det var nog det vi använde dem till.

I. - När var bibliotekets höjdpunkt och när kan man säga att man började tänka på att det skulle gå upp i hela kommunens bibliotek ?

W.E. - Lokalavdelningen kallade sig Gylsboda lokalavdelning av ABF och det betydde ju att verksamhetsområdet skulle vara begränsat bara till den byn. Men i slutet av 40-talet började vi diskutera om vi skulle flytta biblioteket till Lönsboda (centralorten i Örkened) och kalla avdelningen Örkeneds lokalavdelning i stället. Men man var inte enig och man hade frågan

uppe till diskussion vid ett flertal styrelsemöten, men det blev bordlagt och frågan blev inte avgjord förrän 1954. Då flyttade vi definitivt biblioteket till Lönsboda och hyrde en lokal där och ändrade namnet till Örkeneds lokalavdelning. Vid den här tiden skickade man också ut cirkulär till fackföreningar och arbetarorganisationer om att de kunde kollektivt ansluta sig till avdelningen. Det gav resultat och avdelningens ekonomi förbättrades och vi kunde utöka bokbeståndet. Avdelningen fick en fastare och bättre organisation, så att i slutet av 50-talet hade vi en fin och bra ABF-verksamhet i Örkened.

I. - Den första lokalen för biblioteket var det bara i ett privat hus ?

W.E. - I många år hade vi biblioteket i ett privat hem, men senare hyrde vi en lokal som ägdes av stenbolaget och betalade hyra för den. 1943 så köpte fackföreningen ~~Muset~~ och bildade en ekonomisk förening. När vi så fick egen lokal och eget hus så placerade vi biblioteket där och bedrev verksamheten där ända tills vi flyttade till Lönsboda.

I. - Du är själv pensionerad nu och kan se tillbaka på dina aktiva år som politiker och fackföreningsman. Du har kanske t.o.m. kunnat upptäcka böckernas värde på nytt. Tycker du att mycket har förändrats när det gäller människornas inställning till böcker och bildningsverksamhet sen dess ?

W.E. - Ja, när jag var ny i början på 30-talet så betonades bildningsbehovet lika markerat som kunskapsbehovet. När man i dag talar om att tillgodogöra sig kunskap kallas det för utbildning. Därmed menar man utbildning till ett yrke, men man talar sällan om bildning och behovet av bildning. Folkbildningsarbetet gick då mera ut på att göra människor till vakna, kunniga och medvetna samhällsmedborgare. Man skulle fylla en plats i ledet inom folkrörelsen. Där fanns mindre av karriäranda och mera sv idealism. Jag tycker att den personliga karaktärskorrigeringen borde få större utrymme i dagens studie- och folkbildningsarbete och inte minst inom skolan. Redan i skolan borde den regeln uppmärksammas, att demokratin den måste erövrars på nytt med varje generation som kommer. Det tarvas en fortlöpande och aktiv betoning av människovärdet annars så tror jag personligen att man går en andlig utarmning till mötes.

- När jag nu i dag tänker tillbaka på mitt arbete inom ABF och erinrar mig alla dessa möten då vi hade att välja ut de böcker och där man minns så många boktitlar, som nu är omöjliga att anskaffa. Då frågar man sig var har dessa tagit vägen ? Många hade säkert inte spelat ut sin roll som andlig vederkvickelse för dagens människor, men från biblioteken har de försvunnit. Jag tycker det är beklagligt och ett problem, som kanske borde uppmärksammas.

I. - Örkeneds kommun är nu en del av Osby kommun och de har sitt filialbibliotek i centralorten Lönsboda. Hur tycker du att det fungerar nu med biblioteksverksamheten efter det att de små biblioteken gick samman ?

W.E - Det är klart, att nu har vi ju en bättre och effektivare verksamhet när det gäller kommunbiblioteket. Och här är ju ett rikare urval, som kan stå både studiecirk-larna och den bokläsande allmänheten till tjänst på ett helt annat sätt än de små studiebiblioteken kunde.

- 1965, när vi i Lönsboda hade vårt medborgarhus färdigt så centraliserade vi biblioteksverksamheten, och alla de små studiecirkelbiblioteken, som var verksamma i kommunen sammanslogs till ett kommunbibliotek. Där hade vi då IOGT, ABF, RLF och SLU, alla dessa studiecirkelbibliotek, som var för sig hade haft sin verksamhet skänkte sina böcker till detta kommunbibliotek. Med de erfarenheter som man har av denna verksamhet, så är den både uppskattad och värdefull och lånefrekvensen har ökat år från år.

- Just nu är man i färd med att bygga ut bibliotekslökalerna här i Örkenéd, då utrymmet var för litet eftersom bokbeståndet ökat för varje år. För en gammal folkbildningsman tycker man att det är en seger för den kamp som man förde från början, när man inte kunde få några anslag varken från företag eller kommun, utan det var arbetarorganisationerna själva som fick finansiera verksamheten. Det är ett framsteg som man borde sätta värde på.

Bilagor

Redogörelse

för Arbetarnes Bildningsförbunds studiecirkelbibliotek nr 1117 i Gylbo i Yttingens län och Österneds landskommun för kalenderåret 1931.

Allmänna uppgifter angående bibliotekets verksamhet (uppgifterna avse förhållandena vid ansökningens ingivande):

När började biblioteket sin verksamhet? År 1931

När antogs gällande stadgar? År 1931. Ändringar däri? År (Ifylles endast då A. B. F:s normalstadgar ej gälla.)

Bibliotekets ägare? A. B. F:s lokalorganisationer.

Var är bibliotekets huvudavdelning belägen? (Här angives bibliotekets fullständiga adress.)

1117 Gylbo

Är bibliotekslokalen uteslutande avsedd för biblioteksändamål? Ja!

Eller har lokalen tillika annan uppgift? Nej! Vilken? Ja!

Angiv antalet rum samt dessas användning: 1 rum, arbetsrum

Har biblioteket några underavdelningar? Nej! Var äro dessa belägna? _____

Vilka äro tiderna för bibliotekets öppethållande? (Här angivas veckodagar och tider på dagen för varje särskild avdelning.)

Måndagar 6-7 em. Lördagar 12-1 em.

Vilken åldersgräns är fastställd för rätt till hemlån från biblioteket? 7 em

Till vilket belopp är biblioteket brandförsäkrat? 100 kronor.

Bibliotekarie:

Osten Lindeberg

Namn.

Stenarb.

Titel eller yrke.

Gylbo

Fullständig adress.

Bibliotekets ev. bibliotekariens tel.-nr.

Statistik över verksamheten för kalenderåret 1931

Bokbestånd:		Antal band	Hemlån: *		Antal
Vid årets början		18	Facklitteratur (inkl. skönlitteratur på främmande språk)		
Förvärvade under året (genom köp, gåva samt som statsunderstöd)		18	Skönlitteratur på svenska språket		58
	Summa	18	Böcker för barn och ungdom		
Avgår: avskrivna under året		—		Summa	58
Vid årets slut		18	Låntagare, som under året använt sin lånerätt (varje person räknas endast en gång)		20
Därav i handbokssamlingen			Bibliotek, som ansöker om statsunderstöd om högst 400 kr., behöver ifråga om antalet hemlån endast ifylla slutsumman. Lånen inom cirkelarna skola medräknas, liksom antalet cirkelmedlemmar i uppgiften om låntagare.		

Bibliotek n:r 1117.

Reversal.

Zilbeck & Ericson
Arbetarnes Bildningsförbund översänder samtidigt härmed

pr postgiroanvisning

A 3 FÖRETRÄDARE 90 ÖRE

utgörande Statsanslag för år 1932.

Vidfogade kvitton (i 2 ex.) emottogs vederbörligen undertecknade
omedelbart sedan beloppet mottagits.

Obs.! Båda exemplaren kvitto insändas!

Arbetarnes Bildningsförbund.

Ekonomiska avdelningen
M. Eriksson

Utanordning Stockholm d. 7/7 1934.

Till Bibliotek nr 1, 117.

Stockholm p. d.

Meddelande om landstingsanslag.

Biblioteket har beviljats ett landstingsanslag av Kr. 57:CA.

Bokrekvisition för anslaget emottogs senast den 18 april.

Enligt Landstingets beslut gäller ifråga om böckernas **urval, vård och förvaring** samma bestämmelser som för böcker, vilka erhållas som statsanslag.

Å bokhandelspriset och inbindningskostnaden (kronor 2: — pr band) beräknas 20 proc. rabatt.

Efter den egentliga rekvisitionen antecknas **böcker i reserv**. Sker ej detta riskeras minskning i anslaget, om strykningar måste göras.

Önskas särskild bokhandel eller bokförmedling anlitas meddelas detta å **rekvisitionen** med angivande av bokhandelns namn

Rekvisitionen utskrides i 2 ex. å medföljande blanketter med rubriken »Rekvisition för landstingsanslag».

I bokpaketet medföljer blankett med rubriken »Mottagningsbevis för landstingsanslag», vilken blankett **omedelbart** efter böckernas mottagande skall ifyllas och insändas till

A. B. F:s Centralbyrå, Sveavägen 52, Stockholm C.

A. B. F:s Centralbyrå.